

רב ארי קילסון: מראי מקומות- נדרים דף ס'

- (א) **שבת זו... שבוע זה וכי' - הר"ן הביא ב' פירושים, או דעומד באמצע השבוע ואמר שבת זו,**
והחידוש הוא דשבת הבאה נכלל בנדרו. ועוד הביא מאחרים שפירשו דבעומד בשבת עסקי', ונדר
ואמר שבת זו, וקתני דאסור בשבת הבאה וגם יום השבת זה שעומד בה עכשיו. וכ' דלפי פ' זה דמה
דקתני לגבי שבת ושביעית לשעבר וגבי חדש ושנה להבא, ולא קתני בכולהו להבא, בא לאשמעינן גם
דינא דנודר באמצע זמנים הללו, דבשבת ושביעית אסור בשבת ושביעית הבאים, ובר"ח ובר"ה מותר.
והק' הרש"ש, הא חי' זה כבר נכלל בציור דמתני', דנודר בשבת זו, ואסור באותו שבת שעומד עליו וגם
בשבת הבאה, וא"כ ודאי אם נודר באמצע השבוע יהי' אסור בשבת הבאה. וכ' האור החמה דלכאור'
י"ל דהר"ן לא ס"ל כן, אלא דבאמת מותר לשבת הבאה [ואולי הסברא הוא משום דכיון דאמר שבת
זה, ע"כ כוונתו שיתחיל השבוע משבת ויגמור ביום ו' הבאה], ורק בנודר באמצע
השבת אז הוי שבת הבאה באיסורו, ושפיר צריך ללמוד דין זה ממה שנקט לשון שבת לשעבר.
והק' הר"ן על פ' זו, שהרי אמר שבת זה, ושבוע זה, וא"כ למה יהי' אסור בשבוע שאחר זה, הרי מצינו במי שעומד בכ"ט
אלול ומודר מחבירו לשנה דאסור ליום זה בלבד. ותי' הרש"ש, דע"כ כאן הי' רוצה לידור מכל
השבוע, דאם הי' כוונתו רק לאסור אותו היום, הול"ל יום זה, ומ"ש דנקט שבת. ומה דאי' בעומד
בכ"ט אלול, כ' דהתם הי' שייך לומר דכוונתו דאם נתעבר חודש אלול שרוצה להיות אסור ביום ל' ג"כ,
ולכן נקט שנה, ולא רק אותו יום.
- (ב) **ואם אמר יום א' שבת אתח וכו' אסור מיום ליום - נסתפק המחנה אפרים (נדרים ל"ד), היכא דנדר לל'**
יום, האם זה ל' יום גמורים, מעת לעת, או לא. וכ' לדייק מדברי הרמב"ם דבחדש א' בעינן ל' יום
גמורים. אלא דכ' דאולי יש לחלק בין זה להאומר ל' יום, דבחדש א' הי' יכול לומר "חדש", ומה
שהוסיף "א", י"ל דהיינו לומר שהוא שלם, אבל בל' יום אין שייך לומר זה.
- (ג) **לכשתחשך צריך התרה - כ' החתם סופר, דמה דנקט דצריך התרה "לכשתחשך", אף דלכאור' הי'**
שייך להתיר אף קודם לכן, אולי משום דצריך להתחרט ולעקור נדרו, ונמצא דמתענה ונצטער לשוא.
ולמה יעשו חז"ל ככה, לעקור תעניתו מעיקרא, אבל לכשתחשך, דכבר עבר זמן נדרו, ואין שום
תועלת בהיתרו (דהיינו, דאז אין ההתרה מהני לעקור נדרו מעיקרא, דכבר אין נדרו בעולם), ואין
השאלה אלא להחמיר משום גזירה, בזה שפיר אמרו שישאל. וע' בשלמי נדרים שהביא מש"כ הש"ך
בשם הפרישה דבנודר יום א' דצריך שאלה אי"צ פתח או חרטא. וכ' השלמ"נ דמבואר כן מהא דצריך
להמתין עד שתחשך, דאם הי' צריך פתח או חרטא, א"כ למה אינו יכול לשאול מיד, אע"כ אי"צ פתח או
חרטה רגילה, ולכן שפיר צריך להמתין עד שתחשך להתיר. עוד כ' דכוונת הגמ' כפשוטו, דאינו יכול
לאכול בחושך עד שישאל לחכם. ועוד כ', דאולי גזירה זו הוא רק לע"ה, וא"כ מה שצריך היתר
לכשתחשך הוא רק לע"ה, אבל אם רוצה לשתות יין ביום כ"ע צריך היתר.
- (ד) **גזירה היום משום יום א', וכי' - הק' הר"ן, למה הדין הוא דכשאדם קיבל על עצמו להתענות**
יום א', לא אמרי' דלכשתחשך צריך שאלה לחכם, מ"ש תענית מנדר. ותי' דכבר ידוע שזהו זמן תענית,
ולא יבוא להחליף זה בנדר יום א'. וע' בשלמי נדרים שכ' בשם ידות נדרים דלכאור' הק' מעיקרא ליתא,
שהרי הר"ן כ' לקמן דכל דין זה דצריך שאלה הוא רק היכא דאינו נדרי מצוה, דמה שצריכין שאלה הוא
מצורף להא דכשנדר מעיקרא לאו שפיר עבד. אבל כשנדר נדרי מצוה, אז אין סיבה כ"כ להצריך לו
לשאול על נדרו, שהרי שפיר עבד במה שנדר. וא"כ, הרי לכאור' נדר תענית הוא נדרי מצוה, דלמי
שיודע שיכול לסובלו ומצי מצער נפשו נקרא קדוש, וא"כ שפיר אי"צ התרה. והפורת יוסף כ' ליישב
ע"פ מש"כ הר"ן עצמו בתענית גבי לוח תענית ופורע, דקבלת תענית אינו דומה לנדר אלא קיל ממנו,
ומש"ה יכול ללוות ולפרוע, וא"כ י"ל דלא גזרו אלא בנדר ממש, ולא בקבלת תענית (ולפי תי' זו,
אם קיבל עליו בנדר ממש להתענות, אה"נ יהי' צריך שאלה לכשתחשך).
- (ה) **מהו דתימא יומא דשבתא קאמר, קמ"ל - הק' האור החמה, איזה סברא הוא זה, לומר דיומא**
דשבתא אינו כולל שבת עצמה, הרי נקראים יומי דשבתא על שמו. ותי' א) דאולי אין כוונתו לומר

יומי דשבתא, דהיינו שבוע, אלא יומי דשבתא, היינו הימים עד שבת, ועד ולא עד בכלל, וכמו דאי' בר"ן לקמן (סא.) דבנדרים אמרי' דלשון בנ"א הוא לא עד בכלל. (ב) ה"א זו הוא שייך רק בנדר מין, שהרי רגילים בנ"א לשנות יין בשבת, וא"כ ה"א דודאי אין כוונתו לכלול שבת בנדרו, קמ"ל.

(ו) **פשיטא, כי אצטריכא לחדש חסר, וכו' -** כ' הר"ן דמכאן שמעי' להל' שטרות, דכשעומדין ביום א' של ראש חודש, אין כותבין ל' לחודש פלוני, אלא כ' ר"ח דחודש פלוני הבאה. וביום יום ב' דר"ח, אין כותבין יום א' דחודש פלוני, אלא יום ב', וכן להלאה, ואם כ' יום ב' ביום שלאחר ר"ח, ולא כ' יום ג', הרי הוא שטר מוקדם ופסול ניוצא לדברי הר"ן דבר חדש מאד, דהיינו למשל באדר, דחודש שבט הי' מלא, ונמצא דלפי הר"ן צריך לכתוב יום א' דאדר ביום א' דר"ח אדר, ויום ב' ביום ב' דר"ח, וכו'. ונמצא, אם כ' שטר בפורים, כותב ט"ו אדר, אף דודאי הכל יודעים דר"ח אדר הוא, דהא ודאי גם הר"ן מודה דכל השאלה כאן הוא רק לענין נדרים ושטרות, אבל בעצם אין שאלה במהו התאריך האמיתי, וצ"ע. שוב מצאתי קו' זו בשו"ת תשב"ץ שנביא לקמן, ד"ה השישי, וכ' שהוא תמיהה גדולה על המנהג למנות מיום א' דר"ח. אבל כ' הנמוקי יוסף בשם הריטב"א, דאנו אין עושים כן, אלא אנו נוהגין למנות השטרות מיום ר"ח ב', ואין השטר נחשב מוקדם, שהרי כל הבתי דינין כותבין כן, ובעניינים אלו הכל כפי עניינו ושעתו. וכן ע' בשו"ע (אה"ע קכ"ו, ו') שכ' דאם יכתוב גט ביום ראשון של חדש אייר, יכתוב ביום ל' לחודש ניסן, שהוא ר"ח אייר. וביום ב' של ר"ח יכתוב א' לירח פלוני, כי חשבונו מיום שני. אבל לכאור' מדברי הנ"י משמע דהגם דסוגיין לא משמע כדבריו, אבל עכשיו איננו נוהגין כן. אבל ע' בשו"ת תשב"ץ (א', קנ"ג) שהאריך מאד ליישב מנהגינו, ובד"ה "הרביעי" כ' דאין סתירה מסוגיין למנהגנו, דמסוגיא מבואר רק דיום ר"ח נחשב להבא, דהיינו, דאי"ז נקרא יום ל' דחודש שעבר, אלא שנתפס בשם החדש שלהבא. אבל אעפ"כ, אי"ז ראי' דמתחילין למנות ימי החודש מאותו יום, אלא רק דהיום עצמו נחשב לחלק של חדש הבא, ויש שני ימים הנקראים ראש חודש. אבל עכ"ז כ"ע יודעים דהמנין מתחיל מיום ר"ח השני, וגם סוגיין יכול להסכים לזה, ודלא כהר"ן.

(ז) **אלא מהא ליכא למשמע מינה -** ציין הגליון הש"ס כאן לתוס' ב"מ (לד. ד"ה אלא) שהק' על הסוגיא שם (שדומה לסוגיין דכאן), אם קו' רישא לסיפא, א"כ נימא "נעשה", כדאמרי' בפ"ק דקדושין, וע"ש מה שתי', דאין שייך לכאן, וא"כ לכאור' קו' התוס' הדרה כאן לדוכתי', והניח רעק"א קו' זו בצ"ע. וכ' האור החמה דלכאור' יש ליישב דאין שייך לומר "נעשה" אלא היכא דהסיפא הוא הטעם להרישא. אבל כאן, הכל תלוי במהו מנהג בנ"א לדבר, ואין שייך בזה לומר טעם, שהרי הטעם הוא כיון שמדברים כן, ואין שייך "נעשה כמי", כאילו דיבור זה הוא הטעם שמדברים כן כאן ג"כ.